

ŠOKIO GEBĖJIMŲ UGDYMAS IR NAUDA VIDURINIOJOJE VAIKYSTĖJE

Audronė Bastytė

*Klaipėdos jaunimo centro vaikų šokių kolektyvo "Junga",
Klaipėdos r. Lapių pagrindinės mokyklos šokių mokytoja*

Santrauka

Meninis ugdymas asmenybei teikia visapusišką ir ypatingą savęs ir pasaulio pažinimą, suvokimą ir įprasminimą. Šokio, kaip vienos iš meno šakų, reikšmingumas žmogaus gyvenime mažai kam kelia abejonių. Pripažįstama, kad ypač didelę reikšmę šokis vaidina jaunosios kartos auklėjime, tačiau vis dar kyla diskusijos apie šokių gebėjimų ugdymo vietą ir reikalingumą bendrojo ugdymo sistemoje. Šokių specialistai pažymi, kad šokis yra ta sritis, kuriai reikėtų skirti daugiau socialinės analizės ir aiškinimo.

Šio pranešimo tikslas – atskleisti šokių gebėjimų ugdymo ypatumus ir naudą vidurinėsios vaikystės (mokykliniame) amžiaus tarpsnyje. Uždaviniai: 1) išanalizuoti priežastis, lemiančias šokių pasirinkimą, kaip vieną iš vaikų užklausinės veiklos sričių; 2) nustatyti vaikų šokių pasirinkimo motyvus; 3) apžvelgti vaikų choreografinių gebėjimų ugdymo metodus, remiantis metodinės literatūros apžvalga ir choreografijos pedagogų patirtimi; 4) atskleisti šokių judesių poveikį vaikų fiziniam lavinimui; 5) atskleisti choreografinių judesių kaip estetinio ir meninio ugdymo reikšmę vaikų asmenybės raidai. Tyrimai paremti mokslinės, metodinės ir dalykinės literatūros apžvalga ir analize. Pedagoginis eksperimentas atliktas tiriamų vaikų grupių stebėjimo, tėvų ir vaikų anketinės apklausos, choreografijos pedagogų apklausos metodais. Išvados pagrįstos duomenų statistine analize.

Šokių gebėjimai turi būti ugdomi nuo mažens. Tyrimai rodo, kad 6-10 metų vaikai yra imliausi šokio pamokoms. Jei būdami šio amžiaus jie negauna reikiamo dėmesio, jų įgimtas polinkis šokiui pamažu nuslopsta. Dešimtuosius metus galima laikyti kritiniais meniniam ugdymui, kai nuslūgsta spontaniškas vaikiškas kūrybingumas ir susilpnėja interesas meno kūrybai.

Remiantis pedagoginio eksperimento duomenimis nustatyta, kad vaikai, lankydami šokių užsiėmimus, patiria teigiamus pokyčius fiziniėje ir dvasinėje plotmėje. Šokių treniruotės plėtoja vaiko estetinę ir meninę patirtį ir stiprina fiziškai. Ši veikla taip pat skatina vaiką aktyviai dalyvauti kultūrinėje veikloje, ugdo saviraišką, stiprina vaikų discipliną ir atsakomybę. Tai liudija apie akivaizdžią šokių naudą mokyklinio amžiaus vaikų vystymuisi.

Įvadas

Šokis – viena seniausių žmogaus kultūrinės veiklos formų. Pirmykštis žmogus išreiškė savo emocijas judesiais, kai dar beveik nebuvo kalbos. Šokiu žmonės siekė išreikšti save ir savo amžiaus dvasią. Emocijų žadinamas noras judėti yra sąlygotas žmogaus fiziologijos. Šokį galima „skaityti“, juo galima kalbėtis, per jį galima keisti save, charakterį, požiūrį. Šokis atspindi bendruomenės kultūrą taip pat kaip menas ir literatūra. Šokis suburia visuomenę fiziškai ir emociškai. Šokio tradicija gyva visame pasaulyje.

Vaikų fizinis brendimas pasireiškia ūgio kitimu, svorio kitimu, raumenų jėgos didėjimu, kaulų tvirtėjimu, judesių koordinacijos tobulėjimu, įvairių judėjimo įgūdžių formavimuisi. Reikia pažymėti, kad įvairi sportinė veikla (tarp jų ir sportiniai šokiai) ne tik ugdo fizines jėgas, bet ir išsvermingumą, valią, ryžtingumą, atsakingumą ir kitas savybes, labai svarbias individualiam asmenybės vystymuisi. Kadangi šokis kartu yra ir meninės veiklos išraiška, tai ugdo vaiko meninius gebėjimus, estetines pažiūras, plėtoja emocinį ir mąstymo procesus. Taigi, šokį apskritai galima laikyti sveikatos, kūno grožio, jėgos, grakštumo šaltiniu, formuojančiu vertybines kūno kultūros orientacijas, ugdančiu dvasingumą, dorovingumą ir estetinį skonį.

Apie šokį, kaip asmenybės ugdymo metodą yra rašę nemažai Lietuvos ir užsienio autorių. Šokis, kaip meno šaka, plėtoja ne tik estetinę ir meninę patirtį. Literatūroje pateikiama duomenų apie tai, kad šokis gerina mokinių pasiekimus kitose ugdymo srityse (Bennett, 1994), naudojant šokio raišką formuojamas teigiamas savęs vertinimas (Keinanen, Hetland, 2000). Nepaisant to, šokis, kaip meninio ugdymo dalykas, sunkiai pripažįstamas reikalingu kiekvienam žmogui, siekiančiam tapti visapusiškai išprususiu, kūrybingu, aktyviu visuomenės nariu, valstybės piliečiu (Fowler, 1996). Visuomenėje šokis vis dar suprantamas kaip gabių ir talentingų vaikų rengimas profesijai arba laisvalaikio neformalaus užimtumo forma.

Daugelis užsienio šokio edukologų teigia, kad svarbiausia yra ugdyti mokinių gebėjimus pažinti ir išreikšti šokio elementus, kaip priemonės, sudarančias galimybę kurti ir komunikuoti (Lavender, Predock-Linnell, 2001; Redfern, 2003; Smith-Autard, 2003). Todėl užsienio šalių šokio programos pateikia šokio mokymosi proceso schemą, kurios centre yra mokinys, o ne dalykas (Nacional ..., 2000; The Arts ..., 1994). Jie rekomenduoja plėtoti mokinių gebėjimą improvizuoti, kurti šokio judesius, aktyvinant vaizduotę, motyvaciją šokti ir norą mokytis sukurtų šokių. Šis suvokimas akcentuojamas kaip ypač svarbus šokio ugdyme, tačiau Lietuvos šokio mokytojai į tai mažai kreipia dėmesio.

Hipotezė: Jei tikslingai nedirbsime su vaikais, jiems bręstant vėliau bus dar sunkiau pasiekti norimą rezultatą sportiniuose šokiuose. Tokiu atveju nebus naudos nei vaikui, nei sau. Jei nežinosime pagrindinių pedagogikos taisyklių, galime labai pakenkti vaiko asmenybės formavimuisi.

1. Vaikų choreografinių gebėjimų ugdymo problemos mokyklose

Užsienio edukologai teigia, kad svarbiausia yra vaikus šokiu auklėti, t. y. ugdyti mokinių estetinę nuovoką, kūrybinę iniciatyvą, vaizduotę, bendravimo kultūrą, muzikalumą, artistišumą (Keinanen, Hetland, 2000; Bannon, Sanderson, 2000; Lavender, Predock-Linnell, 2001). Jie pabrėžia, kad labai svarbu ne tik išmokinti šokių pagrindus, lavinti kūną, bet ir ugdyti mokinių gebėjimą improvizuoti, siekti, kad vaikai išmoktų išgirsti, suvokti muziką, judėti pagal muziką. Todėl choreografija šių dienų mokykloje turėtų užimti svarbią vietą šalia muzikos, dailės, etikos, kūno kultūros, gimtosios kalbos, tarpusavio bendravimo psichologijos, etnokultūros ir pan.

Lietuvos bendroji šokio dalyko programa skiria du pagrindinius ugdymo aspektus – šokio raišką ir jos suvokimą (Bendrosios ..., 2003). Pradinėse klasėse mokytojai daugiausia akcentuoja šokio atlikimo gebėjimų ugdymą. Remiantis B. Banevičiūtės (2006) atliktais tyrimais nustatyta, kad net 72,6% apklaustų mokytojų akcentuoja šokio atlikimą ir tik 4,7% kreipia dėmesį į šokio raiškos interpretavimo gebėjimus (1 lentelė). Pagal specialiai parengtas programas dėstoma: lietuvių folklorinio šokio pagrindai, liaudies, liaudies sceninio šokio, vedamos mankštos. Pamokose mokoma žingsnių, derinių, šokių, ratelių, žaidimų.

1 lentelė. Šokių mokytojų naudojama šokio veikla

Šokio veikla	Šokio atlikimas		Šokio kūryba		Šokio suvokimas	
	Skaičius	Proc.	Skaičius	Proc.	Skaičius	Proc.
1-4 klasėse	122	72,6	38	22,7	8	4,7
5-10 klasėse	87	51,7	55	32,7	26	15,6
11-12 klasėse	99	58,9	37	22,0	32	19,1

Pagrindinio ugdymo pakopoje choreografinis ugdymas tampa pasirenkamu dalyku. Skaičiai rodo, kad šokių pamokas renkasi tik apie 20-30% mokinių. Tam turi įtakos ir tėvų, ir pedagogų požiūris į šokį, kaip į antraeilį, nesvarbų dalyką. Tiems, kurie vis dėlto pasirenka choreografiją, mokomų šokio žanrų spektras išsiplečia: atsiranda pramoginiai (sportiniai), šiuolaikiniai bei kiti

šokio žanrai (breikas, hip hopas, disko, džiazas, klasikiniai ir t.t.). Nors V-X klasėse vis dar daugiausia mokoma lietuvių liaudies sceninių šokių (44%) jau daugiau naudojami ir kiti (aukščiau išvardinti) šokių žanrai (17-22%).

Pasak B. Banevičiūtės, problemos, su kuriomis dažniausiai susiduriama ugdant mokinių šokio gebėjimus, yra susiję su mokytojų profesiniu pasirengimu bei specialios metodinės medžiagos trūkumais. Todėl didesnę dėmesį reikėtų sutelkti šokių mokytojų rengimui.

Kalbant apie metodiką reikia pažymėti, kad didžioji dalis metodinių leidinių siūlo atskirų žanrų šokio kompozicijų aprašymus (repertuarą). Trūksta metodinės medžiagos, skirtos šiuolaikiškiems šokio ugdymo metodams taikyti, ugdymo procesui planuoti, šokio pasiekimams vertinti. Šokio kompozicijos dalykas dažniausiai moko jungti konkrečių šokio žanrų žingsnius į sekas, tačiau nėra aiškinamasi, kaip tie žingsniai susieti su prasmės kūrimu ir perteikimu. Taip pat trūksta vaizdo medžiagos, kurią šokio mokytojai galėtų naudoti per pamokas. “Gyvo” šokio kūrinių, skirtų įvairaus amžiaus vaikams, pasiūla taip pat yra labai menka.

Kita opi problema yra šokio dalykų mokytojų kompetencija. Šokio specialistų rengimo programos, tiek universitetinės, tiek neuniversitetinio lygmens, nesuteikia pakankamai bendrų žinių apie esminius šokio elementus – erdvę, laiką, energiją, jų raišką kuriant judesių struktūrą dinamiu, simboliu ar metaforiniu aspektais. Nors šokių pedagogų kvalifikacijai kelti dažnai organizuojami įvairūs seminarai, mokymai, tačiau ne visi mokytojai turi laiko ir lėšų tuose seminaruose pasitobulinti.

Kita vertus, mokytojų kūrybiškumas gali tapti ir trukdžiu, jei mokytojas siekia įgyvendinti tik savo kūrybines ambicijas, naudodamas mokinius kaip instrumentus. Tai akivaizdu stebint mokinių pasirodymus įvairiuose koncertuose, konkursuose, festivaliuose, televizijos laidose. Dauguma vaikų demonstruojamų šokių yra suaugusių choreografija ir režisūra, neatitinkanti atliekančiųjų psichofizinių amžiaus savybių (Gaučaitė, Kievišas, 2006).

Šiandien vaikas kitoks nei prieš 30 metų – jis galvoja, dirba ir mokosi kitaip. Vidutinė europietė mergaitė šiandien gali vienu metu žiūrėti du filmus, pasidėjusi nešiojamąjį kompiuterį ant kelių susirašinėti elektroniniu paštu, valgyti sumuštinį ir dar plepėti telefonu su drauge. Šiems vaikams nebepakanka formalių, mokykloje gaunamų žinių. Kad prisitaikytų nuolatos besikeičiančiame pasaulyje, jiems būtinas neformalusis ugdymas. Pagrindinis neformaliojo ugdymo programos tikslas – ne išmokyti jaunąją kartą kuo tiksliau pataikyti į natą, tobulai atlikti šokio judesį ar nepriekaištingai piešti, o įtraukiant į įdomią veiklą išugdyti atsakingą, bendrauti ir bendradarbiauti mokančią asmenybę, galinčią rasti kūrybiškus sprendimus įvairiose gyvenimo situacijose.

2. Įvairaus amžiaus mokinių šokio veiklos ypatumai

Mokant šokių reikia nepamiršti, kad vaikų fizinės ir psichinės galios įvairiais amžiaus tarpsniais yra labai skirtingos. Fizinių galių ribotumas ypač pasireiškia pradinėse klasėse. Pastebėta, kad šio amžiaus vaikai negali ilgai išbūti vienoje padėtyje (stovėti, suktis, klūpėti ir t.t.). Ilgai būnant statiškose padėtyse, vaikai išsenka, kadangi nusilpsta jų atmintis, dėmesys, reakcija, todėl jie neatlieka užduoties. 6-7 metų vaikai nepakelia didelio fizinio krūvio. Jų veikloje negali būti daug ir sudėtingų, smulkių judesių, kurie greitai keičiasi. Tai vaikus veikia neigiamai, jiems atrodo, kad jie nieko negali įsiminti, pasiekti, praranda pasitikėjimo savimi jausmą, dėl to nenoriai eina į užsiėmimus. Pedagogo, dirbančio su šio amžiaus vaikais, užduotis tinkamai parinkti užduotis, metodiškai jas apgalvoti.

Pradinių klasių vaikams būdinga ir psichinių galių ribotumas. Jis pasireiškia per:

- 1) dėmesio nepastovumą;
- 2) atminties trumpalaikiškumą;
- 3) ribotą pasaulio suvokimą;
- 4) mąstymo specifiką;

5) emocijas.

Pedagoginė patirtis rodo, kad pradinukai dėmesį išlaiko ilgiausiai 3-5 minutes. Jų atmintis trumpalaikė, todėl norint įsavinti naują žingsnelį, būtinas daugkartinis kartojimas. Dėl patirties neturėjimo vaikų pasaulio suvokimas yra ribotas ir ne visi reiškiniai suvokiami. Tai reikėtų atsiminti parenkant kūrinčius. Vaikų mąstymui būdinga tai, kad vaikai žodžius suvokia vaizdais. Kadangi šokis remiasi vaizdais, scenomis, tai nusakant vaizdinį apibūdinimą lengviau galime išmokyti žingsnio technikos, atskleisti personažo charakterį, jo nuotaiką. Vaikai yra emocionaliai jautrūs, greitai reaguoja į visokius reiškinius.

Muzika ir šokis greičiausiai ir giliausiai paveikia vaiko giluminius klodus. Jau ikimokykliniame amžiuje išryškėja lyčių skirtumas – mergaitės ir berniukai nevienodai reaguoja į muziką: mergaitėms patinka linksma, švelni, rami muzika, o berniukams – maršinė (Gaučaitė, 2005).

Meninio ugdymo teorijos autoriai (Reimer, 1989; Parsons, Davis, Gardner, Smith, 1992), tyrinėdami kūrybinius meninius gebėjimus, nurodo kritinį jų raiškos ir ugdymo momentą – dešimtuosius metus, kai nublūgsta spontaninis vaikiškas kūrybingumas ir susilpnėja interesas meno kūrybai. Todėl ankstyvosios paauglystės periodu reikalinga itin jautriai ir atsakingai organizuoti ugdymo procesą, siekiant neleisti sustabdyti meninių gebėjimų plėtotės. Nagrinėjant šiuos klausimus ryškėja mokslinė problema – koku požiūriu turi būti grindžiamas ir koku pagrindu konstruojamas ugdymo procesas, kad sėkmingai plėtotųsi šokio gebėjimai ankstyvojoje paauglystėje.

Pagrindiniai ankstyvojo amžiaus paauglių šokio veiklos ypatumai siejami su amžiaus tarpsnio psichologinėmis ir fizinėmis savybėmis. Remiantis įvairių mokslininkų darbais, paauglių meninė kūrybinė veikla ir su ja susiję sunkumai yra:

- nuslopęs vaikystėje dominavęs polinkis į kūrybinę meninę veiklą,
- sutrikęs šios veiklos spontaniškumas ir sinkretiškumas,
- jautri reakcija į suaugusiųjų pastabas,
- priešinimasis griežtiems nurodymams.

Todėl pedagogams keliamas uždavinys, analizuoti atsiradusias naujas abstrakčiojo mąstymo išgales, kurios leidžia paaugliams reaguoti į šokį sąmoningiau, suvokti jį giliau, įžiūrėti ir perteikti stiliaus ypatumus, kurti choreografines struktūras bei jomis naudotis. Literatūroje nurodomos šiame amžiaus tarpsnyje tai daryti trukdančios priežastys:

- persitvarkantis motorinis aparatas,
- nevienodu tempu augantys kaulai ir raumenys,
- greitesnis raumenų pervargimas,
- pažeidžiama laikysena.

3. Šokių judesių poveikis vaikų fiziniam lavinimui

Apie šokių reikšmę žmogui galima spręsti iš profesionalių šokėjų pasisakymų (Prūsaitis, 2010):

- tai sportas, kuris praturtina žmogaus dvasią bei sielą, o šokimas suteikia daug gerų emocijų, lavina atmintį ir žinoma gražina žmogų išoriškai;
- pasikeičia viskas. Pirmiausia požiūris į šokius, mąstysena. Šokant ilgus metus puikiai išsivysto raumenynas, muzikalumas, choreografinė atmintis, ištvėrmė;
- lavina judesį, kultūrą, lankstumą, fiziškai susitirpina žmogų;
- ugdo valią, gerina sveikatą, skatina džentelmeniškumą, atskleidžia žmonių santykius, išmoko žmogų disciplinos, gerina nuotaiką, skatina siekti rezultatų.

Vaikų gabumai keičiasi, priklausomai nuo pedagogo darbo, erudicijos, psichologijos, savo dalyko ir metodikos išmanymo. Geriausių rezultatų pasiekama, kai ugdymo procese nėra prievartos metodų, kai mokiniai į pamoką eina kaip į šventę. Ypatingai aukštinama šokiuose estetika ir etika. Šokėjai privalo estetiškai atrodyti ne tik konkursuose, bet ir treniruotėse. Skiriama daug dėmesio išvaizdai, tvarkingai šukuosenai bei tinkamai aprangai. Apranga kaip ir muzika padeda šokiui, pabrėžia privalumus bei paslepia trūkumus. Pats šokis jau reikalauja pasitempimo. Šokis atspindi bendruomenės kultūrą taip pat kaip menas ir literatūra. Šokių mokytojų patirtis rodo, kad kai kuriais atvejais šokiai duoda stebėtinų rezultatų: turintys įvairių problemų vaikai ne tik išmoksta grakščiai judėti, pagerėja jų laikysena, bet iš esmės pasikeičia ir jų fiziniai duomenys.

Lavinti vaiką šokių, kaip ir sportu, galima tik gerai išmanant jo pagrindines organizmo funkcijas. Kiekvienam vystymosi etapui žinotini tam tikri fiziniai, psichiniai krūviai, kurie lemia tinkamą pedagoginio darbo efektyvumą. Choreografijos mokytojas turi nepamiršti, kad I-IV klasių mokiniams būdingas vystymosi procesų neužbaigtumas. Judamasis aparatas intensyviai tebesiformuoja – keičiasi stuburo kaulų forma, dydis ir sandara. Jis sudarytas iš kremzlinio audinio, todėl kai kuriuos judesius šokio pamokose atlikti draudžiama.

Jaunesniojo amžiaus vaikų raumenys dar silpni, todėl jie greitai pavargsta nuo fizinio krūvio. Dėl silpnai išsivysčiusių nugaros raumenų jie negali ilgai išlaikyti patempto korpuso. Pedagogas turi kreipti dėmesį į raumenų treniravimą, taisyklingą kūno padėtį, ugdyti natūralų judesį.

Dėl to, kad silpnai išlavinti kvėpavimo raumenys, nepakankamai atspari širdies kraujagyslių sistema, pedagogas turi atsargiai didinti fizinį krūvį ir pakaitomis keisti greitus tempus su lėtais ir vidutiniškais.

Kiekviena šokių pamoka turi būti pradedama apšilimu. Apšilimo tikslas – sušilti, išsijudinti, pasiruošti darbui. Per apšilimą siekiama parinkti pratimų:

- kaklui, pečiams, nugarai, liemeniui ir pan. Jie koordinuojami su įvairiomis kojų ir rankų padėtimis ir judesiais;
- pratimai pėdai, kelčiai tempti, ištemptoms kojoms pakelti sėdint bei mostai aukštyn gulint, pasilenkimai per liemenį prie suglaustų ištemptų kojų sėdint ir pan.;
- šokinėjimo pratimai – liuksniai, stryksniai, šoksniai, šuoliai, kikai ir pan.;
- raumenų tempimo pratimai – įvairūs pratimai elastingumui, atsipalaidavimui;
- pratimai ritmui lavinti – plojimai, suplojimai, treptelėjimai, sutrepsėjimai, pritūpimai, pašokimai, pasilenkimai ir jų komponavimas.

Mokantis pratimų būtina mokyti vaikus ir taisyklingo kvėpavimo. Atliekant elementariausius pratimus 1-2 klasėse geriausiai tinka 4/4, 2/4 metro muzika. Vėliau ji gali būti 3/4, 6/8 ir t.t. Šokio judesių deriniai ir junginiai atliekami pagal muzikines frazes išlaikant taktų kvadratą, trunkantį 4, 8, 16 ir t.t. taktų. 3-4 klasėse, atliekant sudėtingesnius judesius, muzika parenkama įvairesnė. Taip ugdomas šokėjo ritmo pojūtis.

Išvados

1. Šokių gebėjimų ugdymui, kur mokinys galėtų patenkinti savo interesus, panaudoti ir išreikšti prigimtines galias, ne visose mokyklose kreipiamas reikiamas dėmesys.
2. Pagrindiniai motyvai, lemiantys šokių pasirinkimą, kaip vieną iš užklausinės veiklos sričių yra tai, kad tėvai yra suinteresuoti visapusišku savo vaikų ugdymu ir neapsiriboja vien bendraisiais mokykloje mokomais dalykais. Leisdami savo vaiką į sportinių šokių būrelį daugiausia tėvų siekia visapusiško vaiko fizinio vystymosi ir nori, kad jų vaikas gautų meninio-estetinio judesių lavinimo pagrindus.
3. Didelę reikšmę neformaliojo ugdymo šokių būrelio lankomumui turi pačių mokinių noras realizuoti save per šokį. Dalyvavimas koncertinėje veikloje ugdo estetinę ir meninę mokinių patirtį, formuoja teigiamą savęs vertinimą, moko nugalėti baimę, ugdo mokinių pasitikėjimą savimi.

4. Šokių užsiėmimai mokyklinio amžiaus vaikams yra puiki priemonė judėjimo poreikiams tenkinti, daro vaikus fiziškai stipresniais, išvermingesniais, ugdo valią, išmoko disciplinos, skatina siekti rezultatų.
5. Šokiai skatina asmenybės tobulėjimą ir keičia asmens kultūrą, koreguoja dvasines/moralines vertybes. Šiame procese labai didelę reikšmę vaidina pedagogo ir šokėjo tarpusavio bendradarbiavimo kokybė.
6. Šokis, kaip meninio ugdymo dalykas, daro teigiamą įtaką vaikų asmenybės raidai fiziniame, psichiniame ir socialiniame lygmenyje.

Rekomendacijos

Šokio mokytojams rekomenduojama:

- organizuojant šokio ugdymo procesą vadovautis požiūriu, kad šokis – tai tam tikra kalba, simbolių sistema, kuriai suprasti ir valdyti reikalingi specifiniai šokio struktūros kūrimo ir suvokimo gebėjimai;
- dėmesys turėtų būti telkiamas į visuminį šokio patyrimą, ne į vienpusišką atlikimo gebėjimų ugdymą;
- atsižvelgiant į vaikų psichologinius, kinestetinius ir meninės veiklos ypatumus atsisakyti repeticinio pobūdžio pamokų, akcentuoti kūrybinės šokio raiškos pagrindus derinamas įvairias šokio veiklas: atlikimą, kūrimą, stebėjimą, interpretavimą ir vertinimą;
- rinktis komunikacinę šokio gebėjimų ugdymo kryptį, tam tikslui orientuoti šokio veiklas į bendravimo situacijų kūrimą, kai pamokoje suteikiama galimybė vaikams būti šokėjais ir kūrėjais, stebėtojais ir vertintojais;
- pripažinti skirtingus mokymosi stilius bei šiuolaikinės šokių kultūros ypatumus, atsižvelgti į šiuos aspektus rengiant ugdomąją informaciją ir ugdomuosius veiksmus;
- vertinant šokio gebėjimus remtis ne tik pademonstruota vaiko kūrybine raiška, jos elementų analize, bet ir jų aiškinimais, samprotavimais apie savo kūrybą, sėkmes ir nesėkmes, būdus tobulinti savo veiklą;
- naudoti neformalius pokalbius skatinant vaikus pačius įsivertinti, išmokti išklaudyti kito nuomonę, diskutuoti.

Aukštosioms mokykloms, rengiančioms šokio mokytojus, šokio edukologus, rekomenduojama:

- išsamiau supažindinti būsimuosius šokio mokytojus su meninio ugdymo, šokio ir šokio ugdymo teorijomis, jų kaita šiuolaikiškumo kontekste, skatinti konstruktyviai kritinį požiūrį į vyraujančią šokio mokymo sampratą, kuri remiasi atlikimo ir / ar spontaniškos saviraiškos principais;
- pervertinti šokio mokytojų rengimo turinį atsižvelgiant į nūdienos jaunimo šokio kultūros realijas ir papildyti jį moduliais, suteikiančiais galimybę pažinti naujai atsirandančias šokio formas, kartu plėtoti išprusimą bendros kultūros srityje.

Naudota literatūra

1. Banevičiūtė B. 2009. Meninio ugdymo kaitos kontekste: menas, dalykas, metodas. *Pedagogika*, t. 95, 160–166 p.
2. Banevičiūtė B. 2006. Penktų–šeštų klasių mokinių šokio gebėjimai asmens kompetencijos ugdymo kontekste. *Pedagogika*, t. 82, 124–128 p.
3. Banevičiūtė B. 2007. Šokio gebėjimų ugdymas ankstyvojoje paauglystėje naudojant kūrybinę šokio raišką. *Pedagogika*, t. 85, 103–109 p.
4. Bannon F., Sanderson P. *Experience Every Moment: Aesthetically significant Dance Education. Research in Dance Education*, 2000, vol. 1 (1), p. 9–26.
5. Batutis O., Kardelis K. 2002. Teigiamo moksleivių požiūrio į fizinę saviugdą skatinimo veiksniai V klasėje. *Spoto mokslas*, Nr. 3(29), 61–66 p.
6. Barkauskaitė M. 2004. Moksleivių dorinis ugdymas popamokinėje veikloje. *Pedagogika*, Nr. 72, p. 20–25.
7. Bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos. 2003. Vilnius: ŠAC.
8. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai: priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas. 2003. Vilnius: LR ŠMM Švietimo aprūpinimo centras.
9. Bennett J. P. 1994. Using Skill Transfer in Dance. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, vol. 65 (1), p. 12–14.
10. Blauzdys V. 2007. Mokinių išsikeltų fizinio ugdymosi tikslų įgyvendinimo pasekmės. *Pedagogika*, t. 88, 76–80 p.
11. Blauzdys V., Bagdonienė L. 2007. Mokinių teigiamo požiūrio į kūno kultūrą kaip mokymosi dalyką ugdymas, didinant jo prasmingumą: monografija. Vilnius, LSIC.
12. Deniušienė O. 2006. Muzikinės raiškos organizavimas vaikų darželyje. Šiauliai. 27 p.
13. Gaučaitė R. 2004. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymas choreografija darželyje: daktaro disertacija. Šiauliai.
14. Gaučaitė R. 2005. Vaiko judesio choreografinė raida ikimokykliniu laikotarpiu. *Pedagogika*, t. 80, 102–106 p.
15. Gaučaitė R., Kievišas J. 2006. Vaikų ugdymo choreografijos menu situacija Lietuvos švietimo reformos kontekste. *Mokytojų ugdymas*. Šiauliai, Nr. 6, 168–177 p.
16. Girdzijauskienė R. 2003. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymo muzikine veikla kryptys. *Acta Paedagogica Vilnensis*, t. 11, 10 p.
17. Glatkauskaitė R. 2006. Estetinio judesio reikšmė asmens sociokultūrinei integracijai. Teatro edukologijos programos magistro darbas. Vilniaus pedagoginis universitetas. 61 p.
18. Idzelevičienė S., Stankevičienė I. 1999. Vaikų disco šokiai: mokomoji knyga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. 80 p.
19. Idzelevičienė S. *Bendrieji metodikos principai*. Klaipėda.
20. Idzelevičius R., Idzelevičienė S. 1989. *Konkursinių pramoginių šokių pagrindai: mokomoji knyga*. Vilnius.
21. Idzelevičius R. 2010. *Sportinių šokių istorija*. Klaipėda.
22. *Integruota meninio ugdymo bendroji programa. Projektas ir metodinės rekomendacijos (parengta autorių kolektyvo: B. Banevičiūtė, R. Buividavičienė, R. ir kt.)*. 2007. Vilnius.
23. Faina M., Bria S. 2000. *Is Dance Sport a Leisure/Wellness activity and/or sport*. Sydney. 20 p.
24. Fowler C. 1996. *Strong Arts, Strong Schools. Educational Leadership*, 52, (3), p. 4.
25. Jovaiša L. 1994. *Edukologijos pradmenys: studijų priemonė*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
26. Karoblis G. 2003. *Modernaus pramoginio šokio fenomenologija. Daktaro disertacija Humanitariniai mokslai, filosofija (01 H)*. Kaunas: VDU.
27. Karoblis G. 2006. Šokis ir lytiškumas. (http://karoblis.apie.lt/?page_id=2561).
28. Karoblis G. 2005. Šokis kaip fenomenas kasdienybės kontekste: šiuolaikinis pramoginis šokis. *Žmogus ir žodis*, IV, 33–39 p.
29. Kavaliauskas G. 2001. *Bendrosios standartinių šokių žinios. Lietuvos kūno kultūros akademija*.
30. Kazlauskas S. 2002. *Choreografija pradinėse klasėse*. Šiauliai.
31. Keinanen M., Hetland L. 2000. *Teaching Cognitive Skills through Dance: Evidence for Near but Not Far Transfer. Journal of Aesthetic Education*, vol. 34(3-4), p. 296–306.
32. Kievišas J., Gaučaitė R. 2000. *Vaiko veikla meninio ugdymo procese*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.

33. Klemola T. 1991. Dance and embodiment. Ballet International 1/BalletBühnenVerlag: Köln 1991, 7180.
34. Krasauskienė R. 2005. III-IV gimnazijos klasių mokinių nuostatų į meninio ugdymo dalykus formavimosi ypatumai. *Pedagogika*, t. 78, p. 22-28.
35. Langer S.K. 1953. *Feeling and Form*. New York.
36. Lavender L., Predock-Linnell J. 2001. From Improvisation to Choreography: the Critical Bridge. *Research in Dance Education*, vol. 2(2), p. 195–210.
37. Locke J. 1963. Some Thoughts concerning Education. *Works*, Vol. 9, London, p. 50.
38. Makštelė A., Kulišauskienė I. 1988. *Ritminė gimnastika moksleiviams*. Kaunas, Šviesa. 62 p.
39. Meninio ugdymo plėtotės nuostatos ir jų įgyvendinimo priemonės. Projektas. <http://www.pedagogika.lt/naujienos/menugd.doc>, žiūrėta 2011 09 10
40. Milvydienė V. 2003. *Terpsichorės keliai. Šokio meno istorijos bruožai*. Klaipėda, Klaipėdos universiteto leidykla. 295 p.
41. National Standards for Arts Education. 2000. W. Australia, Osborn park.
42. Pacenka R. 2004. Kūno kultūros mokytojų rengimo konceptualios atgaivos prielaidų tyrimas. *Pedagogika*, t. 70, 137–142 p.
43. Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos. Meninis ugdymas. Šokis: mokinių pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas. 2008. LR ŠMM, ŠPC, 301–310, 1121-1135.
44. Prūsaitis M. 2010. Sportiniai šokiai kaip mokinių kultūros rekonstrukcijos veiksnys. Šokio edukologijos programos magistro darbas. Vilniaus pedagoginis universitetas. 61 p.
45. Rajeckas V. 2004. *Pedagogikos pagrindai*. Vilnius, 372 p.
46. Redfern B. 2003. Developing Critical Audiences in Dance Education. *Research in Dance Education*, vol. 4(2), p. 185–197.
47. Reimer B. 1989. *A Philosophy of Music Education*, New Jersey: Prentice Hall. (second edition).
48. Smith-Autard J.M. 2003. The Essential Relationship Between Pedagogy and Technology in Enhancing the Teaching of Dance Form. *Research in Dance Education*, vol. 4(2), p. 151–169.
49. Šokis. Metodinės rekomendacijos atnaujintoms pagrindinio ugdymo programoms įgyvendinti. (parengė B. Banevičiūtė). www.upc.smm.lt/suzinokime/rekomendacijos/failai/Sokio_meto_2009-03-20.doc. (žiūrėta 2010 10 15).
50. The Arts Framework: P–10. 1994. Victoria: Ministry of Education.
51. Urbanavičienė D. 2000. Lietuvių apeiginė etnochoreografija, Lietuvos muzikos akademija, p. 81–87.
52. Valery P. 1983. Philosophy of Dance. In: Copeland R. and Cohen M. (eds.). *What is Dance*. Oxford University press, p. 55–66.
53. Vermey R. 1994. *Latin. Thinking, Sensing and Doing in Latin American Dancing*. München.
54. Zaleckienė I. 1994. Moksleivių papildomo ugdymo sistema. Iš: *Moksleivių papildomas ugdymas*. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos pedagogikos instituto leidykla.
55. Žukauskienė R. 2001. *Raidos psichologija*. Vilnius, 364 p.